

مرکز مجاز امام صادق علیه السلام

اصول الفقه (تعادل و ترجیح)

قاعده جمع مهما امکن ۱

جلسه ۴۱۴

استاد شفیعی

قاعده جمع مهما امکن:

«الجمع بین المتعارضین أولى من الطرح» جمع بین متعارضین، بهتر از طرح یکی یا هر دو است، پس با امکان جمع، نوبت به تساقط نمی رسد. این قاعده به حدی بین اصولیون مشهور است، که صاحب «عوالی اللالی» ادعای اجماع بر آن نموده است.

این قاعده در صورت جریان، آثار ذیل را می تواند داشته باشد:

۱. عدم جواز تساقط.

۲. عدم جواز طرح یکی بر مبنای تخییر.

۳. عدم جواز طرح یکی بر مبنای داشتن مرجح.

به عبارت دیگر، باب تعادل و ترجیح را می بندد، زیرا نظریه تساقط، تخییر و حتی ترجیح یکی بر دیگری را رد می کند، لذا اگر این قاعده به گستردگی آن، اخذ شود، هیچ دلیلی با دیگری تعارض نمی کند.

بررسی قاعده جمع

برای توضیح این امر، باید از دو جهت بحث شود:

جهت اول مدرک:

مدرک این قاعده تنها عقل است، عقل حکم می کند: «الجمع...»، این دلیل عقلی مرکب از سه مقدمه است:

الف: وقتی تعارض می شود که هر دو دلیل اقتضای حجیت را داشته باشند.

ب: اگر دلیلی اقتضای حجیت را داشت این دلیل حجت است، مگر اینکه علم به مانع داشته باشیم.

مرکز مجرب از امام صادق علیه السلام

د: آنچه که مانع از حجیت است تعارض و تکاذب است.

نتیجه: در صورت جمع، تعارض از بین می رود، با از بین رفتن تعارض، مانع از حجیت از بین می رود. لذا هر دو، حجت فعلی می شود و می توان به هر دو عمل نمود.

جهت دوم: تعریف این قاعده:

جمع دلالی به دو قسمت عمده تقسیم می شود: جمع عرفی (مورد قبول همه است)، جمع تبرعی

تعریف جمع تبرعی: شخص بدون توجه به نظر عرف به هر صورتی که به عقلش می رسد بین روایات متعارض جمعی ایجاد کند، بدون اینکه عرف این توجیه را تایید کند. یعنی شاهد روایی بر این گونه جمع وجود ندارد.

به عبارت دقیق تر: جمع میان دو دلیل متعارض از طریق دست کشیدن از ظاهر هر دو دلیل یا یکی از آن دو، یا به تأویل بردن هر دو یا یکی از آنها بی آن که شاهد عرفی یا دلیل ثالثی بر آن وجود داشته

باشد